

Kommunikáció viszonylagosságának értelmezése

A kommunikáció tényezői

Első pillantásra akár úgy is tűnhet, hogy a kommunikációhoz semmi más nem kell, csupán két résztvevő. Ez azonban egyáltalán nem igaz. Az egymással kapcsolatba lépő feleken kívül – akiket **adónak** és **vevőnek**, más szavakkal **feladónak** és **címzettnek** nevezünk – más **tényezők** is szükségesek ahhoz, hogy létrejöjjön a kommunikáció.

Ilyen az **üzenet**, az információ, amelyet az adó a vevőnek átad. Ha nincs üzenet, nincs kommunikáció – például ha nem tudod, miről beszéljess a melletted ülővel, a kínos csend az üzenet hiánya miatt áll be. Az üzenet célba érkezését a hallgatótól érkező **visszacsatolás**, visszajelzés követi. Igen ritkán fordul elő – ha előfordul egyáltalán –, hogy egy üzenetre semmilyen válasz nem érkezik.

A válasz hiányát, a csendet általában nem a visszacsatolás hiányaként, hanem éppen visszacsatolásként, válaszként értelmezzük. Ilyen esetekben a csend sugallhatja számunkra például a vevő érdektelenségét, elutasítását vagy ellenségességét.

Az üzenet csak akkor tudja betölteni szerepét, ha egy mindkét fél számára ismert **kód** hordozza. Ha azt érezzük, nem tudunk megfogalmazni valamit, pedig nagyon szeretnénk, akkor a kódolás nehézségeivel szembesülünk.

De ugyanezt élhetjük át akkor is, ha nem jut eszünkbe egy szó vagy szerkezet, mikor idegen nyelven beszélgetünk. Ha pedig „nem értesz egy szót sem” tanárod magyarázatából, akkor az azt jelenti, hogy a kódból nem tudod „kihámozni” az üzenetet.

Az üzenet célba juttatásában nélkülözhetetlen szerepet játszik a **csatorna**. Ilyen lehet az internet, de csatorna lehet a levegő is, amely lehetővé teszi, hogy lássuk beszélgetőpartnerünk öltözetét, mozdulatait, tekintetét, és halljuk a hangját.

A kommunikáció további fontos tényezője a **kontextus**, vagyis **beszédhelyzet**. Ez többféle elemet rejt magában: az **adó és a vevő kapcsolatát**, az adó és a vevő **világról alkotott tudását**, valamint a **környezetet** (tér, idő, alkalom/helyzet stb.). A kontextus elemei mind az adót, mind a vevőt befolyásolják.

Ugyanazt a kritikus megjegyzést másképpen értelmezed, ha barátodtól érkezik kedves mosoly kíséretében, vagy ha éppen akkor kapod, amikor támogatásra és vigaszra lenne szükséged.

Máshogy köszönsz barátaidnak, tanáraidnak, szüleidnek és egy idegennel az utcán, máshogy köszönsz reggel és este, találkozáskor és búcsúzáskor. Nem ugyanúgy magyarázod el a tévé működését a kishúgodnak, mint a barátodnak, hiszen próbálsz alkalmazkodni tudásuk szintjéhez.

Ha az üzenet célba érése vagy megfelelő értelmezése akadályba ütközik, **kommunikációs zavar** jön létre. A zavar okát szakszóval **zajnak** nevezzük attól függetlenül, hogy valódi zajról vagy más zavaró tényezőről van-e szó.

A zaj fakadhat a kommunikációs folyamat bármely tényezőjéből: a mindkét fél által ismert kód hiányából, az adó és vevő sajátosságaiból

(pl. beszédhiba, fáradtság), a beszédhelyzetből (pl. nagy hangzavarban próbálsz beszélgetni), de lehet „zajos” a csatorna is (pl. akadózik az internet).

A kommunikáció funkciói

Többféle szándék vezérelhet minket, amikor kommunikálunk. Üzenetünk lehet kijelentés, a világról való közlés, ismeret (pl. *Holnap állítólag hidegfront jön.*), amelyet meg akarunk osztani másokkal. Ezekben az esetekben a kommunikációt **tájékoztató funkcióban**, mások informálásának céljával alkalmazzuk.

A tájékoztatás mellett gyakran érzelmeinket, érzéseinket, hangulatainkat, indulatainkat is közöljük, az ilyen esetekben a kommunikáció **kifejező funkcióját** alkalmazzuk.

Azokban az esetekben, amikor a beszélő célja a hallgató viselkedésének befolyásolása, megváltoztatása, a kommunikáció **felhívó funkciójáról** beszélünk. Ide tartoznak a kérések, felszólítások, parancsok.

Alapvetően felhívó funkciójúak a kérdések is, hiszen általuk válaszadásra szólítjuk fel a kérdés címzettjét.

A kommunikáció célja sokszor a kommunikáció maga, vagyis a másokkal való kapcsolattartás, kapcsolataink ápolása. **A kapcsolattartó (fatikus) funkció** jelenik meg az udvariasságban (pl. a köszönésben), a semleges témákról (pl. az időjárásról) folytatott csevegésben, a kedveskedésben.

Első pillantásra meglepőnek tűnhet, de kommunikáció a művészet is. A műalkotásnak mint művészi üzenetnek a gyönyörködtetés, örömszerzés is célja. A kommunikáció **esztétikai funkciójára** lehet példa egy gyönyörű vers vagy egy elgondolkodtató modern festmény – de megjelenhet a humor és a nyelvi játék kapcsán is.

Tehát nem csak a tartalom, hanem a forma, és maga a jelhasználat is örömet okozhat számunkra. A szleng gyorsan változó szóképletét az újítás, a nyelvi játék öröme hozza létre.

A kommunikáció **értelmező (metanyelvi) funkciójának** azt nevezzük, amikor egy jel jelentését más jelek alkalmazásával világítjuk meg.

Például amikor elmagyarázzuk, mit jelent az „értelmező funkció”, értelmező szerepében alkalmazzuk a kommunikációt. A jelmagyarázat, vagyis a képi jelek szöveges feloldása szintén értelmező szerepű.

Szinte minden megnyilvánulásunkban kifejezzük személyiségünket, identitásunkat is. Ruházatunk, mobiltelefonunk színe, csengőhangja, az általunk használt szavak, nyelvi és nem nyelvi viselkedésünk révén folyamatosan közöljük másokkal, hogy kik vagyunk, pontosabban: kinek szeretnénk láttatni magunkat. A kommunikációnak igen fontos eleme tehát az **identitásjelzés** is.

A kommunikáció említett funkciói közül **gyakran több is tetten érhető egy-egy megnyilatkozásban.**